

Unikátny kladový vinohradnícky lis z roku 1608

Vinohradnícke lisy majú zastúpenie v Malokarpatskej vinohradníckej oblasti už od stredoveku. V 17. a 18. storočí mali prevahu lisy kladové, v 18. a 19. storočí vretenové lisy. *Kladové lisy, keďže boli veľké, umiestňovali v Malokarpatskej oblasti v priestraných lisovniach, ktoré vlastnili zväčša bohatí veľko-rodenci a obchodníci s vínom. Tieto lisy vyrábali špecializovaní remeselníci a vedomosti o spôsobe ich výroby sa zväčša odovzdávali v týchto rodinách z otcov na synov. Občas si ich zhotovovali vinohradníci svojpomocne. Kladové lisy patrili k najdrahšiemu mobiliáru pivnice vinohradníka, ktorý si ich veľmi cenil. Mali vysokú výkonnosť, avšak ťažšie sa reguloval ich tlak. Obzvlášť pri modrom hrozne sa tento nedostatok ukazoval ako závažný a časom sa postupne prešlo na výrobu drevených vretenových lisov, kde bola regulácia tlaku podstatne ľahšia a presnejšia. Nezanedbateľné boli aj menšie rozmery vretenového lisu a z toho vyplývajúce ľahšie premiestňovanie či uskladnenie.*

Malokarpatské múzeum v Pezinku vlastní dnes už unikátnu zbierku tridsiatich štyroch vinohradníckych lisov z rôznych vývojových fáz od začiatku 17. až po 20. storočie. Táto kolekcia je poč-

tom svojich exponátov považovaná za najväčšiu svojho druhu na Slovensku a zaraďuje sa k najväčším v celom stredoeurópskom priestore.

Spomedzi tohto množstva lisov za najväčší a najstarší považu-

Kladový vinohradnícky lis zo začiatku 17. storočia.

jeme kladový vinohradnícky lis z roku 1608. Vyrobili ho z brestového dreva bližšie neurčení tesári z Limbachu. Lokalita lisu bola Svätý Jur. Jeho rozmery sú úctyhodné: Výška 3,71 m, dĺžka 6,72 m. Základná klada má dĺžku 6,38 m. Stôl má 1,30 x 1,45 m a je na

ňom pôvodný latkový kôš. Drevené vreteno s matkou je ukorčene ťažným kameňom vážiacim cca 2 t.

V roku 1725 lis opravoval majster Samuel Huber. Svedčí o tom aj vyrezaný nápis na hlavnej klade:

ALT CXVIII IAHR. RENOUIRT ANNO MDCCXXV. Ten istý letopočet aj s menom majstra je tiež na bočnom pilieri: *Samuel Huber 1725.* Kladový lis v roku 1967 kúpilo Slovenské národné múzeum Červený Kameň. Odtiaľ ho do svojich zbierok kúpilo Malokar-

patské múzeum za 2500 Kčs. Keďže bol veľký, museli ho inštalovať na dvore múzea. Pôvodne stál v jeho prednej časti, neskôr ho z praktických príčin presunuli do jeho zadného traktu. Ako ochranu pred dôsledkami nepriaznivého počasia nad ním zhotovili ochranný prístrešok. V tejto podobe je lis vystavený dodnes.

Výnimočnosť opisovaného kladového lisu spočíva vo viacerých rovinách. Vzhľadom na to, že je vyrobený z dreva, a životnosť takýchto lisov bola niečo nad 100 rokov, tak jeho súčasný vek 398 rokov vzbudzuje rešpekt. Kladové lisy sú v oblasti Malých Karpát dnes zachované už len veľmi výnimočne, preto je existencia tohto lisu, a v relatívne dobrom stave, veľmi cenená. Môžeme poznamenať, že je v podstate dodnes funkčný. V snahe zabrániť postupnému poškodzovaniu a znehodnoteniu tohto vzácného exponátu, bol vypracovaný projekt na jeho komplexné reštaurovanie a zakonzervovanie. Vďaka schválenej finančnej dotácii sa reštaurovanie tohto lisu začne už na jeseň tohto roka, aby o niekoľko mesiacov mohol byť v plnej kráse opäť sprístupnený pre návštevníkov múzea.

Martin Hrubala
Malokarpatské múzeum

Snímka L. Janečka

Slávnostné otvorenie stálej expozície archeológie v Mestskom múzeu

množstvo nových poznatkov o najstarších, stredovekých a novovekých dejinách mesta a jeho okolia, ale tiež pozoruhodné predmety, ktoré budú od 14. septembra 2006 tvoriť základ stálej expozície archeológie Pezinka. Návštevníci majú možnosť vidieť exponáty, pochádzajúce z archeologických výskumov v Tehelni, Grinave, Slovenskom Grobe, Starej radnici, vo farskom kostole, meštianskom dome na Holubyho ulice 22 či na stredovekých fortifikáciách nad Pinelovou nemocnicou a pri kameňolome pod Babou. Niektoré z prezentovaných predmetov sa do zbierok Mestského múzea v Pezinku dostali aj vďaka ústretovosti a ochote náhodných nálezcov, ktorým patrí naša vďaka. Veríme, že stála expozícia archeológie sa stane zaujímavým prameňom informácií nielen pre návštevníkov nášho mesta, ale tiež aj pre jeho obyvateľov a to najmä žiakov tunajších základných a stredných škôl. Slávnostné otvorenie stálej expozície sa uskutoční vo štvrtok, 14. septembra o 18.00 hod. v priestoroch Mestského múzea v Pezinku.

ZO ZEME

Napriek tomu, že sa začiatok archeologických výskumov na území Pezinka kladie do začiatku 80-tych rokov 20. storočia, o určitej systema-

tickosti môžeme hovoriť až od roku 2002 a najmä od roku 2003, keď garanciu nad nimi prevzalo novovzniknuté Mestské múzeum v Pezinku. Vďaka spolupráci so SNM – Archeologickým múzeom v Bratislave sa v priebehu piatich rokov podarilo získať nielen